

**Застосування ознак
наявності упередження:
практичний інструмент
для працівників поліції**

Застосування ознак наявності упередження: практичний інструмент для працівників поліції

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Сприйняття події потерпілим та свідком	6
2. Коментарі, письмові заяви, жести або графіті	7
3. Етнічні, релігійні та культурні відмінності між зловмисником та потерпілим	9
4. Організовані групи, що пропагують ненависть	12
5. Місце і час.....	15
6. Закономірності/частота виникнення попередніх злочинів або інцидентів.....	18
7. Характер нападу	20
8. Відсутність інших мотивів.....	22

Вступ

Ознаки наявності упередження – це «об'єктивні факти, обставини чи закономірності, які супроводжують злочинне (злочинні) діяння та які самі по собі або в поєднанні з іншими фактами чи обставинами вказують на те, що дії зловмисника були частково або повністю мотивовані будь-якою формою упередження»¹. Таким чином, ознаки наявності упередження є ключовим, навіть єдиним, інструментом для визначення злочинів на ґрунті ненависті.

Важливо зазначити, що наявність ознак упередження не є беззаперечним свідченням того, що скоєне злочинне діяння було саме злочином на ґрунті ненависті, однак деякі з таких ознак можуть бути використані в суді як докази. Ознаки наявності упередження слід аналізувати й розуміти в контексті і з урахуванням взаємозв'язків між ними. Наявність таких ознак повинна спонукати слідчих ставити необхідні уточнюючі запитання та розслідувати ймовірний мотив упередження надалі, що дозволить і допоможе притягнути винних до відповідальності. Крім того, ознаки упередження, як будь-які інші докази, повинні фіксуватися в матеріалах справи.

У цьому посібнику міститься комплексний, але не вичерпний перелік ознак, які вказують на те, що злочин міг бути вчинений з мотивів упередження. Посібник складається з восьми розділів, що відповідають основним видам ознак упередженості, розробленим та рекомендованим до використання Бюро демократичних інститутів і прав людини (БДІПЛ) ОБСЄ. При цьому кожен розділ за своєю структурою містить групи запитань, якими слідчі можуть керуватись, визначаючи наявність у справі тієї чи іншої ознаки упередженості.

У цьому документі представлені різноманітні інциденти, вчинені з мотивів упередження в Україні, щоб на практичних прикладах проілюструвати те, яким чином різні види ознак упередження можуть проявлятися у реальних життєвих ситуаціях. Відомості про інциденти

1 *Massachusetts Model Protocol for Bias Crime Investigation*; цитата взята з *Hate Crime Data-Collection and Monitoring Mechanisms: A Practical Guide*. (Warsaw: OSCE/ODIHR, 2014), стор. 15 <<https://www.osce.org/odihr/datacollectionguide>>.

були повідомлені БДІПЛ громадськими організаціями протягом останніх декількох років.² У багатьох описаних нижче ситуаціях наявні одночасно декілька ознак наявності упередження. В описі кожного інциденту ознаку, що розглядається у відповідному розділі, виділено підкресленням. Таке виділення зроблено виключно для зручності користування документом і не повинно розглядатись як таке, що применшує важливість інших ознак упередження, наявних у відповідному прикладі.

Ця публікація підготовлена БДІПЛ і може використовуватися як самостійне джерело або разом з практичним посібником «Категоризація і розслідування злочинів на ґрунті ненависті в Україні», до якого ця публікація додається.

2 Інформація про інциденти базується на тих даних, що були повідомлені БДІПЛ, тому деяких відомостей може не вистачати (наприклад, стаття потерпілих вказується, якщо про це було повідомлено).

1. Сприйняття події потерпілим та свідком

Навіть за відсутності інших ознак упередженості сприйняття потерпілими чи свідками вчиненого злочину має надзвичайно важливе значення. Спершу вони можуть не побачити в діях зловмисників чинників, які б давали підстави вважати, що в основі дій лежав мотивів упередження. Однак при цьому не можна нехтувати враженням, яке справив на них напад. Насправді слідчі нерідко встановлюють й інші ознаки упередженості, що підтверджують їхнє сприйняття.

Чи вважає потерпілий або свідок, що злочинне діяння було скоєне з мотивів упередження?

- 42 надгробні плити було пошкоджено на єврейському кладовищі в м. Коломия Івано-Франківської області. Голова єврейської громади заявив, що інцидент був зумовлений упередженим ставленням до євреїв.
- Гей, що повертався додому з нічного клубу, зазнав нападу з боку невідомого чоловіка. Нападник відвів потерпілого до паркувального майданчика, де почав жорстоко бити, обзиваючи його «педерастом» та вимагаючи віддати мобільний телефон та гроші. Зрештою потерпілому вдалось утекти. Він вважає, що напад був спровокований його зовнішнім виглядом.
- На адвоката, який представляв інтереси потерпілих попереднього злочину на ґрунті ненависті до ромів, було скоєно напад в його офісі групою чоловіків, яких провів місцевий прокурор. Нападники спершу примушували жертву з'їсти документ, який знайшли в нього в офісі, а коли той не зміг, то почали бити його ногами в голову та груди. Потерпілий переконаний, що напад був здійснений через той факт, що він працює в громадській організації, яка представляє ромів.

2. Коментарі, письмові заяви, жести або графіті

Злочинці нерідко відкрито демонструють свої упередження до, під час або після скоєння злочину на ґрунті ненависті. Особи, які вчиняють злочини на ґрунті ненависті, зазвичай хочуть надіслати потерпілим та іншим певне повідомлення. Такі повідомлення – від вигукування образ до жестів чи графіті – є переконливим свідченням наявності мотиву упередження.

Чи робив підозрюваний коментарі, письмові заяви чи жести з приводу фактичної чи сприйманої приналежності потерпілого до певної групи?

- У Дніпрі група чоловіків напала на пару геїв, які увечері прогулювались містом, тримаючись за руки. Нападники кричали «смерть педерастам!» і били їх, допоки один із них не втратив свідомість. Потерпілі звернулись із заявою до поліції, де почули від поліцейських, які з них глузували, таку фразу: «Ось вам і Гейропа. Тепер мусимо захищати педерастів».
- В смт. Нові Санжари потерпілий стояв, тримаючи релігійну літературу Свідків Єгови, в той час як нападник зі словами «я тебе, сектанта, зараз покалічу!» наніс потерпілому удар в плече в присутності його 10-річного сина.
- Двоє чоловіків вкрали пачку соку в продуктовому магазині. Зловмисників помітив один чоловік сомалійського походження, який сказав їм повернути сік на місце. Зловмисники чекали, поки той вийде з магазину, а потім напали на нього. Вони ображали потерпілого, називаючи його «чорним» (натякаючи на його колір шкіри). Потерпілому вдалося втекти.

Чи були залишені на місці події малюнки, знаки, символи чи графіті?

- В Полтаві вандали осквернили монумент Скорботної матері, нанісши на нього графіті свастики та напис «смерть жидам».

- В селі Ай-Серез (Міжріччя) Судацького району Криму було скоєно акт вандалізму щодо мечеті, яка в той час перебувала на реставрації. На стіну мечеті було нанесено непристойний малюнок і перекреслене зображення тарак-тамги династії Ґераїв (національний символ кримських татар). За словами активістів правозахисного руху, скоєне діяння мало не лише антимусульманський, а й антитатарський характер. Цей інцидент стався на непідконтрольній Україні території.
- В м. Рубіжне на стінах будівлі з добре помітною вивіскою «Зал Царства Свідків Єгови» було нанесено нацистську свастику.
- У Світловодську було скоєно акт вандалізму щодо православної церкви, на стіни якої було нанесено графіті з сатанинськими символами. Священик вважає, що зловмисники таким чином святкували «народження антихриста».
- В Криму було скоєно акти вандалізму щодо трьох магазинів, які належать кримським татарам і розташовані на одній вулиці. Стіни та дверні ролети магазинів були розмальовані червоною і чорною фарбою та обписані написами «Бог ненавидить вас», «забирайтеся, с...ки», «я вас ненавиджу» та «ви народились і помрете в брехні». Цей інцидент стався на непідконтрольній Україні території.

3. Етнічні, релігійні та культурні відмінності між зловмисником та потерпілим

Відмінності між зловмисником і потерпілим можуть виступати ознакою наявності упередження. Особливо це стосується випадків, коли зовнішній вигляд потерпілого вказує на приналежність до певної групи. Такими ідентифікаторами можуть бути колір шкіри, релігійне вбрання (наприклад, носіння мусульманками хіджабу) чи інші ідентифікуючі елементи одягу (наприклад, значок у вигляді веселки на знак підтримки рівності прав ЛГБТІ).

Чи є між підозрюваним та потерпілим відмінності з огляду на їхню расову, релігійну або етнічну/національну приналежність чи сексуальну орієнтацію?

- В м. Чугуїв два Свідки Єгови йшли вулицею з релігійною літературою в руках, коли на них здійснив напад чоловік, що був активним прихильником православної церкви. Наносячи потерпілим удари руками і ногами, нападник вигукував: «Я знаю, що ви свідки! Свідки Єгови – мерзотники! Негідники!». Побивши потерпілих до втрати свідомості, зловмисник пограбував їх і порвав релігійну літературу.
- У Києві двоє білих чоловіків напали на чорношкірого чоловіка сомалійського походження в автобусі. Чоловіки бризнули кислотою в обличчя потерпілому, яка потрапила в очі, після чого впав на підлогу. Зловмисники вийшли з автобуса і втекли.
- Молодий чоловік підійшов до двох Свідків Єгови, які виставили стенд із релігійною літературою. Він двічі вдарив стенд руками і ногами, намагаючись його перекинути. Після цього він наніс одному зі Свідків Єгови удар в обличчя. Потерпілому було завдано фізичних ушкоджень і подряпин та розбито окуляри. Пояснюючи свої дії, зловмисник заявив, що він атеїст.
- В Тернопільській області група активістів праворадикальної організації «Правий сектор» захопила храм Української православної церкви (УПЦ) Російської православної церкви. Невдовзі після цієї події один із лідерів місцевої громади Православної церкви України (ПЦУ) Екуменічного патріархату Константинополя жорстоко побив прихожанина УПЦ.

Чи існує між групами, до яких належать потерпілий і нападник, історія ворожнечі?

- В смт. Борова Київської області група місцевих жителів зруйнувала недобудований храм УПЦ. Група пообіцяла і надалі перешкоджати будівництву церкви.
Коментар: селище відоме давнім протистоянням між прихожанами УПЦ та іншими громадянами.

Чи належить потерпілий до групи, над якою значно переважає інша група в місцевості, де стався інцидент?

- У Львові на громадянина Гвінеї, який повертався ввечері додому, напала група з чотирьох чоловіків та почала його бити. Напад тривав кілька хвилин. Після того як потерпілий скривавлений впав на землю, група швидко покинула місце події. Під час нападу зловмисники виголювали фрази расистського характеру.
- В Донецьку мав місце випадок фізичного нападу на представників мормонської віри групою озброєних людей, які нанесли тілесних ушкоджень та здійснили акт вандалізму щодо будівлі храму потерпілих. Цей інцидент стався на непідконтрольній Україні території.

Чи брав потерпілий участь у діяльності з популяризації своєї групи на момент інциденту?

- У Чернівцях група активістів праворадикальних організацій «Правий сектор» та «Азов», озброєних ножами та дерев'яними битами, здійснила напад на глядачів фільму про ЛГБТІ в центрі сучасного мистецтва. Нападники увірвались до кінозалу, заблокували проектор і погрожували вбити всіх присутніх. Співробітники поліції були присутні на місці події, але не втрутились, оскільки за їхніми словами показ був відкритим для всіх. Пізніше чоловіки в масках підстерегли двох глядачів у центрі міста і напали на них.

- Двоє жінок-Свідків Єгови роздавали релігійну літературу, коли на них раптово напав невідомий молодик. Він словесно ображав жінок, ударяв стенди з літературою та поскидав релігійну літературу на землю. Він погрожував застосувати насильство, якщо вони посміють продовжувати свою релігійну діяльність

Чи можливо було візуально ідентифікувати потерпілого як представника меншин?

- У Києві громадянин Судану роздавав рекламні листівки біля станції метро, коли до нього підійшли троє. Один із них вихопив листівки та кинув їх в обличчя потерпілого. Інший розмахував пачкою листівок перед обличчям заявника та ображав його, використовуючи нецензурну лайку.
- В Енергодарі двоє Свідків Єгови зазнали нападу на сходовій клітині багатоквартирного будинку з боку одного з жителів цього будинку. Чоловік вдарив одну з жінок, повалив її на землю та тягав її за волосся та одяг. Після цього він погрожував її вбити. Постраждалі тримали в руках релігійну літературу, а отже їх було легко ідентифікувати як Свідків Єгови.

4. Організовані групи, що пропагують ненависть

Не всі злочини на ґрунті ненависті вчиняються організованими групами, однак члени таких груп та пов'язані з ними особи нерідко причетні до скоєння таких злочинів.

Чи є свідчення того, що в районі, де стався інцидент, діє одна з таких груп (наприклад, плакати, графіті або листівки)?

- У Харкові студент таджицького походження, який є громадянином України, зазнав нападу неподалік від станції метро «Наукова». Нападники в кількості 10-15 чоловік оточили його. Один із них сказав: «ми вирізаємо неросіян», після чого вони почали його бити та застосували газовий балончик. Судячи з їхнього одягу, нападники виглядали як ультраправі активісти. *Коментар: фраза, сказана одним із нападників, дає підстави припускати, що група регулярно займається діяльністю, пов'язаною із залякуванням.*

Чи вдавався зловмисник до поведінки, яка вказує на членство в організації, що пропагує ненависть, такої як використання нацистських вітань?

- Ізраїльський журналіст, вдягнений в кіпу, зазнав сильного удару зі спини під час святкування 25-ї річниці незалежності України в Харкові. Обернувшись, він побачив, що нападник показав нацистське вітання. На думку журналіста причиною нападу було носіння ним кіпи.
- У Києві під час матчу Ліги чемпіонів УЄФА за участі команди «Динамо Київ», фанати Динамо жорстоко побили чотирьох чорношкірих глядачів. Свідки події чули як нападники, б'ючи потерпілих, вигукували «біла сила».
- В Одесі на чоловіка, що повертався додому з громадського центру для ЛГБТІ «Квір Хоум», напали троє невідомих, які стверджували, що належать до праворадикальної організації «Правий сектор». Чоловікові було заподіяно легких тілесних ушкоджень.

- В Сумах активісти «Правого сектора» здійснили напад на Спасо-Преображенський собор, що належить до Української православної церкви. Вони заблокували вхід і погрожували священикам і настоятелю.

Коментар: під час та після події нападники не приховували свого членства в «Правому секторі».

Чи були у зловмисника одяг, татуювання або інші розпізнавальні знаки, що вказують на його приналежність до певної групи, яка пропагує екстремізм або ненависть?

- У Львові мав проводитись Фестиваль рівності. До правоохоронців надійшло повідомлення про замінування готелю, в якому проводився захід. Водночас група із приблизно 100 ультраправих радикалів, що мали відповідні розпізнавальні знаки на одязі, влаштувала облогу готелю та обкидала будівлю й розташовані поблизу автомобілі камінням. Учасників довелося евакуювати.

Чи вказує попередній досвід підозрюваного або його поведінка в мережі Інтернет на його можливі зв'язки з групою, що пропагує ненависть?

- Чоловік ромської національності помер від отриманих ножових поранень, а ще четверо зазнали серйозних тілесних ушкоджень внаслідок нападу на ромський табір поблизу Львова. Нападниками були молодики націоналістичного угруповання «Твереза і зла молодь», які напередодні нападу розмістили в мережі Інтернет відео з погрозами, на якому учасники цього угруповання переслідують ромів по всьому місту.
- На двох чоловіків був скоєний напад представником політичної партії «Правий сектор» та його сином, оскільки ті вирішили, що чоловіки є геями. Нападники розмістили інформацію про напад в соціальних мережах, зазначивши, що постраждалим доведеться провести в лікарні щонайменше два тижні для одужання.

Чи інцидент мав місце під час або одразу після мітингу певної групи?

- Одразу після мітингу праворадикалів, що проходив в Києві, група мітингувальників здійснила напад на установи, пов'язані з Росією. Нападники розбили вікна і здійснили акт вандалізму щодо декількох будівель, розмалювавши стіни графіті «Смерть Росії».

Чи виступала останнім часом група, що пропагує ненависть, з відкритими погрозами на адресу певної групи?

- Трансгендерний чоловік почав отримувати погрози згвалтуванням і вбивством через свою гендерну ідентичність. Деякі ультраправі групи в соціальних мережах поширили його фотографії та ненависницькі висловлювання про нього серед своїх підписників. Він отримав приблизно 10-15 листів з погрозами. Адміністратори соціальної мережі відповіли, що в таких діях немає нічого кримінального, і не вжили заходів, щоб попередити подальше поширення фотографій жертви.
- Близько 300 ромів були вимушені залишити свої домівки через смертельні погрози від групи чоловіків в масках в Києві. Згодом 6 домівок ромів стали об'єктом підпалів.

5. Місце і час

Інформація про те, коли і де стався інцидент, може бути істотною ознакою наявності попередження. Йдеться, серед іншого, про місце й час, що мають значення для постраждалої громади чи пов'язані з нею. Особи, що вчиняють злочини на ґрунті ненависті, можуть сприймати свої дії як обґрунтовані з точки зору націоналістичних ідеологій, а тому злочини на ґрунті ненависті можуть вчинятись в контексті певних важливих дат і місць, пов'язаних із домінуючою культурою, релігією чи навіть національними святами.

Чи стався інцидент в день, який має особливе значення (наприклад, релігійне чи національне свято)?

- В м. Дніпро кілька важливих пам'ятників, зокрема пам'ятники жертвам геноциду, були обмальовані антисемітськими символами. Інциденти сталися незадовго до Різдва.
- В Києві на меморіалі жертвам Голокосту в Бабиному яру було намальовано свастику. Подія приблизно збіглася в часі з днем народження Гітлера.
- Після завершення ЛГБТІ-параду в Києві за кількома його учасниками вирушили переслідувачі. Намагаючись уникнути агресивно налаштованих груп, учасники провели деякий час у громадському парку. Через півтори години вони почали покидати місце малими групами. Один із учасників отримав сильний удар зі спини і втратив свідомість. Решти він не пам'ятає.

Чи стався інцидент у визначений час доби, коли інші представники групи, до якої належить потерпілий, зазвичай відвідують місце, де стався інцидент (наприклад, під час молитов)?

- Декілька місць поблизу синагоги в центрі міста Черкас стали об'єктом нападу вандалів, які їх розмалювали антисемітськими графіті напередодні єврейського свята Песах.

- В Черкаській області агресивно налаштована група увійшла до синагоги посеред святкової нічної служби та почала ображати віруючих. В головній залі нападники розлили фарбу і розкидали шматки свинини, в тому числі голову свині з вирізаною на ній свастикою.

Чи перебував потерпілий в межах або поблизу території чи місця, що зазвичай асоціюється з певною групою або часто відвідується її членами (наприклад, громадський центр чи мечеть, церква або інше місце відправлення культу)?

- Двоє неонацистів напали на єврея неподалік від єврейського громадського комплексу «Менора» в м. Дніпро. Вони почали ображати потерпілого, повалили його на землю і почали бити. Євреям, що були поруч, вдалось дати відсіч нападникам.
- В Харкові до чоловік, озброєних бейсбольними битами і ножами, напали на групу іноземних студентів поблизу нічного клубу. В результаті було госпіталізовано чотирьох іноземних студентів та двох громадян України (чоловіка та жінку). Цей нічний клуб зазвичай відвідують переважно іноземні студенти. За словами свідка, нападники навмисне обрали об'єктом нападу іноземців.
- 45-річний чоловік-гей через мобільний додаток для знайомств був заманений до безлюдної частини парку, відомої як місце, де збираються ЛГБТІ. Там він був сильно побитий і пограбований групою чоловіків. Джерело повідомило, що така схема використовувалась неодноразово.
- Двоє зловмисників побили мусульманина перед місцевим ісламським центром в Дніпрі. Потерпілий отримав струс мозку та забої м'яких тканин голови.

Якщо об'єктом нападу було майно, то чи був це об'єкт, споруда або місце, що має релігійне чи культурне значення, або ж об'єкт, що належить громаді (наприклад, культурний центр чи історична пам'ятка)?

- Вінок, покладений ізраїльським посадовцем біля меморіалу жертвам Голокосту в Бабиному яру, був підпалений вночі після церемонії покладання вінка.
- В Києві було вчинено підпал храму, що належить Українській православної церкви.
- В Севастополі меморіал турецьким воїнам тричі протягом року зазнавав нападу вандалів, які пошкоджували його та наносили на нього антимульманські графіті. Цей інцидент стався на непідконтрольній Україні території.
- Невідомі пошкодили пам'ятник рому-двірнику в Ужгороді та облили його фарбою.
- В Одесі було скоєно напад на гей-клуб «Лібертін» із застосуванням гранати. Внаслідок вибуху було поранено охоронця.

Чи стався інцидент невдовзі після змін в присутності меншин у відповідній місцевості (наприклад, поселення першої сім'ї меншин в районі, відкриття центру для біженців тощо)?

- В Києві тимчасовий ромський табір став об'єктом вандалізму групи молодиків з числа ультраправих націоналістів, які розтрощили табір сокирами та кувалдами та записали свої дії на відео. Інцидент трапився після серії нещодавніх підпалів та нападів вандалів, що призвело до примусового виселення ромів у трьох українських містах.

6. Закономірності/частота виникнення попередніх злочинів або інцидентів

Якщо потерпілий раніше вже ставав жертвою злочину на ґрунті ненависті, слід всерйоз розглянути ймовірну наявність мотиву упередження. Вчинення нападів у даній місцевості подібним способом у минулому, різке зростання кількості інцидентів на ґрунті упередження або надходження в минулому скарг від певної групи щодо погроз на їхню адресу – усе це також дає підстави для підозр щодо наявності мотиву упередження. Аналогічним чином, причетність підозрюваних до вчинення злочинів на ґрунті упередження в минулому слід вважати ознакою наявності упередження.

Чи мали місце подібні інциденти в даній місцевості проти однієї і тієї ж групи?

- На єврейському кладовищі в Коломиї Івано-Франківської області було скоєно підпал молитовного павільйону. Це кладовище тричі за попередні шість місяців зазнавало нападів.
- В Дніпрі гея заманили на побачення наосліп через соціальні мережі, де на нього чекала група чоловіків у засідці. Побиття було знято на камеру та розміщено в Інтернеті. За попередні місяці в цьому місті сталося кілька подібних інцидентів.
- В селі Комишівка Свідки Єгови неодноразово зазнавали нападів, що супроводжувались вимогами повністю припинити релігійну діяльність у селі. В липні житель села підійшов до двох Свідків Єгови і погрожував їм ножицями.
- В Києві було скоєно підпал храму, що належить Українській православної церкви. Священик повідомив, що нещодавно вже було кілька випадків підпалу об'єднаних церков.

Чи спостерігалась останнім часом ескалація інцидентів проти тієї самої групи від дрібного цькування і кримінально некараних дій до більш серйозних кримінальних діянь, таких як вандалізм або напад?

- В Києві гей був побитий групою практично незнайомих йому чоловіків. Потерпілий повідомив, що нападники знали про його сексуальну орієнтацію і раніше ображали та цькували його через це.
- Більше місяця жінку, яка є Свідком Єгови, принижували: спочатку штовхали, потім обливали водою, ховали одяг та псували особисті речі. У квітні зловмисники здійснили фізичний напад на потерпілу. При цьому її питали: «Чому Свідки Єгови не сповідаються священнику?». Потерпіла отримала ушкодження голови, м'яких тканин, грудей, колін, куприкової кістки та кісток тазу.
- В Ужгороді невідомий спершу погрожував місцевій ромській громаді, а через якийсь час за допомогою пластикової пляшки із займистою речовиною підпалив дерев'яні дошки, що зберігалися поблизу їх будинків. Будівельні матеріали було пошкоджено пожежею, але будинки вдалось врятувати.

Чи надходили останнім часом на адресу потерпілого або громади погрози або інші форми залякування у вигляді телефонних дзвінків чи листів?

- Після проведення маршу рівності «КиївПрайд» учасники заходу почали отримувати смс-повідомлення такого змісту: «Організація педерастів, не думайте, що ми про вас забули, ми просто зайняті зараз важливішими речами, але і до вас дійде черга. Чекайте».

Чи раніше мав місце якийсь інцидент, що міг призвести до дій у відповідь проти конкретної групи?

- Після зґвалтування та вбивства восьмирічної дівчинки в Лощинівці та затримання підозрюваного ромської національності, односельчани підпалили один будинок ромів, а інші – були ними пошкоджені.

7. Характер нападу

Злочини на ґрунті ненависті здебільшого є злочинами, що несуть у собі певне повідомлення, тому вони зазвичай відрізняються високим ступенем насильства, пошкоджень і жорстокості. Щоб продемонструвати зверхність над постраждалою групою та її неприйняття, злочини на ґрунті ненависті можуть також супроводжуватись діями, спрямованими на приниження гідності потерпілих.

Чи супроводжувався інцидент неспровокованим і грубим насильством або діями, які принижують гідність?

- У Харкові двоє молодиків пізно ввечері напали на громадянина Сирії курдського походження та завдали йому кілька ножових ударів.
- У Харкові група підлітків розголосила сексуальну орієнтацію іншого підлітка через Інтернет. Зв'язавшись із однокласниками потерпілого, вони дізнались його адресу і піддали його цькуванню та фізичному насильству (силою поголили йому голову). Усе це було знято на камеру і розміщено в Інтернеті.
- В Умані троє людей здійснили напад на активістку єврейської національності. Нападники намагались вирізати ножем свастику на грудях жертви.

Чи було правопорушення здійснено публічно та у спосіб, що передбачає його оприлюднення (наприклад, запис і розміщення в мережі Інтернет)?

- В Одесі пізно ввечері невідомі чоловіки напали на двох ЛГБТІ-активістів, які повертались додому з клубу, та завдали їм серйозних побоїв. Нападники вигукували: «Педерасті! Таких, як ви, потрібно знищувати!». Потерпілим вдалося втекти і викликати поліцію. Коли поліція прибула, нападники не намагались втекти. Вони заявили поліцейським, що пишаються побиттям геїв і заради такої доброї справи готові заплатити штраф.

- В Миколаєві під час нібито побачення наосліп, організованого через сайт знайомств для геїв, 36-річний чоловік зазнав нападу з боку трьох чоловіків. Йому було заподіяно легких тілесних ушкоджень. Нападники ображали жертву через його сексуальну орієнтацію, зняли напад на камеру та розмістили запис в Інтернеті.

Чи супроводжувався напад понівеченням або нанесенням расистських символів? Або чи супроводжувалось пошкодження майна символами, покликаними спалювати або осквернити його, такими як екскременти чи частини тіла тварин?

- В Тернополі меморіал жертвам Голокосту був облитий вандалами брудною олією та червоною фарбою. Цей меморіал ставав об'єктом вандалізму і раніше.
- В місті Кролевець Зал Царства Свідків Єгови був осквернений десять разів. Декілька разів нападник перелазив через паркан і вимазував фасад будівлі екскрементами.

8. Відсутність інших мотивів

Нерідко злочини на ґрунті ненависті спрямовані на людей, які є «представниками» певної групи. У зв'язку з цим вибір жертви може видатись випадковим і, зважаючи на відсутність зв'язку між нападником і потерпілим, може бути відсутній очевидний мотив. При цьому не слід відкидати можливість наявності мотиву упередження.

Враховуючи потенційні ознаки наявності упередження, такі як характер насильства або відмінності між потерпілим та нападником, чи були відсутні інші очевидні мотиви скоєння злочину?

- До двох темношкірих чоловіків (один із Гани, інший – з Нігерії) підійшли два поліцейських, що проходили повз, та попросили пред'явити документи. Один зі студентів пред'явив студентський квиток, який на думку поліцейського не був належним документом, що посвідчує особу. Коли студент попросив надати роз'яснення, поліцейський почав бити молодика, ображати і погрожувати йому. Свідки чули, як поліцейський обзивав студента «гнидою».
- Група чотирьох осіб обкидала камінням молитовний дім Свідків Єгови, на якому чітко було видно вивіску «Зал Царства Свідків Єгови». Як наслідок, було пошкоджено вивіску на будівлі. Камери спостереження зафіксували дії та обличчя нападників.